Jevišovické NOVINY

VYDÁVÁ OSVĚTOVÁ BESEDA V JEVIŠOVICÍCH

Ročník 1972 /XV./, číslo 7 a 8 Červenec a srpen

K 28. VÝROČÍ SLOVENSKÉHO NÁRODNÍHO POVSTÁNÍ

V těchto dnech vzpomínáme významné události novodobých dějin Československa, neboť 29. srpna tomu bylo 28 let od chvíle, kdy se ze svobodného vysílače Banská Bystrica dozvěděl celý svět, že slovenský národ vystoupil se zbraní v ruce, aby vyhnal fašistické vetřelce a jejich domácí přisluhovače ze své země.

Slovenským povstáním započala národní a demokratická revoluce Československa.

Již v prosinci roku 1943, kdy pod vedením komunistů F. Šmidkého, Gustava Husáka a L.Novomestského byla vytvořena Slovenská národní rada došlo ve spolupráci s moskevskou československou vládou a zahraničním odbojem k organizování jednotného boje proti okupantům. Z malých odbojových skupin záhy vyrostly partyzánské oddíly a brigády a již koncem srpna 1944 bylo na Slovensku pod vedením komunistů asi 7.000 partyzánů.

Slovenské národní povstání velmi narušilo hitlerovský obranný systém ve střední Evropě, neboť stálým růstem počtu partyzánských jednotek, jichž počet koncem září 1944 činil již téměř 60.000 mužů, došlo k tomu, že tato vojska, jimž se dostalo názvu "První československá armáda na Slovensku", vázala osm elitních hitlerovských divisí, které tím byly zcela vyřazeny z hitlerovského obranného systému před stále více doléhající Sovětskou armádou.

Slovenské národní povstání našlo velmi aktivní ohlas a aktivní podporu ve všech vrstvách obyvatelstva na celém Slovensku a stalo se všenárodním protifašistickým bojem. Lidové síly získaly v povstání převahu a tím byla zabezpečeny předpoklady k tomu, aby národní osvobození otevřelo zároveň cestu dělnické třídy k moci.

Výrazným rysem povstání byl jednak jeho internacionalismus, neboť bojovníky byli nejen Slováci a Čechové spolu se sovětskými občany, ale i příslušníci mnoha evropských národů, jako Maďaři, Bulhaři, Poláci, Jihoslované, Francouzi a další, jednak, že Slovenské národní povstání bylo orientováno hlavně na spolupráci se Sovětským svazem. Tato orientace na Sovětský svaz během povstání pevně zakotvila v myšlení našeho lidu jako jediná přirozená orientace naší budoucí národní a státní politiky.

Letošní 28. výročí SNP je pak též příležitostí k zamyšlení nad celým naším poválečným vývojem, ke zhodnocení velkých vymožeností naší socialistické společnosti a k prohlubování a posilování naší další nejtěsnější spolupráce s bratrskými socialistickými státy v čele se Sovětským svazem. Po vzoru bojovníků Slovenského národního povstání uplatňujme proto v rámci realizace závěrů XIV. sjezdu KSČ ve své každodenní práci stejnou obětavost, vytrvalost a nadšení, jak je ve Slovenském národním povstání uplatňovali nejlepší vlastenci našich národů. Tak dokážeme, že revoluční historii nejen známe a obdivujeme, ale že ji také umíme tvůrčím způsobem využívat.

red.

PERLEŤÁŘI V ROZKOŠI

Perleťářské řemeslo zakotvilo v Rozkoši v sedmdesátých letech devatenáctého století. Bylo to v době, kdy průmyslově chudý venkov se jen velmi těžce vyrovnával s neblahým dědictvím, které mu zanechal feudální řád v podobě přelidnění obce a v nevyrovnané sociální struktuře obyvatel.

Obec Rozkoš vznikala v druhé polovině sedmnáctého století, to je v době, kdy cizí pobělohorská šlechta nacházela v zakládání nových osad vydatný zdroj svých příjmů. Nové osadníky poutaly k místnímu velkostatku těžké robotní povinnosti a poddanské závazky. Bez povolení feudálních úřadů poddaní nesměli se ženit ani přestěhovat, odejít na studie nebo do učení a proto v devatenáctém století venkov byl již velmi přelidněn.

Po zrušení roboty v roce 1848 v průmyslově zaostalých krajích bylo rušno. Venkovské obyvatelstvo hledalo obživu ve městech v manufakturní a později v tovární výrobě, hoši nastupovali do učení, děvčata odcházela do služby. Po celé Českomoravské vysočině se šířila řemeslná domácká výroba a tak vykořišťování venkovské chudiny přešlo do rukou kapitalistů, kteří byli stejně bezohlední jako jejich feudální předchůdci.

Jedním z nových řemesel, které se ujalo také v Rozkoši, bylo perleťářství. Šířilo se ze Žirovnice, kde výroba perleťových knoflíků zakotvila již v roce 1863, zanedlouho pak také v Předíně, v Mor. Budějovicích, Jaroměřicích nad. Rok., ve Štítarech a jinde.

Perleťářství bylo zvláštní řemeslo zcela závislé na světovém trhu, módě a na celé řadě dalších faktorů. Jednou měli perleťáři práce mnoho, podruhé jí byl naprostý nedostatek. Z perleťe se vyráběly různé výrobky, v Rozkoši však pouze perleťové knoflíky a proto se perleťářům říkalo u nás knoflíkáři.

Někdy kolem roku 1880 se přistěhoval do Rozkoše perleťářský mistr Bobek. Byl prý snad ze Žirovnice anebo se v Žirovnici tomuto řemeslu vyučil. Dlouhou dobu si tu však nepobyl. I jeho zachvátila vlna vystěhovalectví a zanesla ho do Spojených států amerických. Usadil se ve státě Nebraska, kde byl krátce po příjezdu úkladně zavražděn. V té době bylo mnoho takových jedinců, kteří v cizině hledali úsměv štěstí a místo něho našli to, s čím rozhodně nepočítali - neúprosnou smrt.

Koncem devatenáctého století byl již v Rozkoši větší počet perleťářů, kteří po domácku vyráběné knoflíky odváděli mistrům v Jaroměřicích nad. Rok. V té době toto řemeslo prodělávalo období konjunktury. Počátkem dvacátého století zařídili si místní dílny v Rozkoši mistři Jan Benda, František Plíšek a jako poslední František Hos. Ve vlastních provozovnách zaměstnávali jen několik dělníků z Rozkoše a okolí.

Hoši se učili perleťářskému řemeslu většinou ve Vídni. Učební doba trvala pravidelně tři roky a učeň dostával 25 - 30 krejcarů denně. Bydlel-li v mistrově domácnosti, učební doba trvala čtyři roky bez nároku na denní plat. Pod vedením mistra nebo staršího dělníka konal učeň postupně všechny práce perleťářského oboru. Po ukončení učební doby vyučenec skládal tovaryšskou zkoušku u řemeslnického společenstva v okresním městě a složil-li ji s úspěchem, byl mu vydán výuční list. Chtěl-li být mistrem, musel disponovat přiměřeným kapitálem, míti nejméně 24 let svého věku a 6-7 odpracovaných tovaryšských let.

Dělníci pracovali většinou po domácku a to v úkolu. Jejich pracovní podmínky nebyly záviděníhodné. Tehdy se v dílnách i domácnostech ještě svítilo petrolejovými lampami, které v místnosti spotřebovaly hodně kyslíku a proto se v takovémto prostředí těžce dýchalo. U domáckých dělníků byla dílna i obytnou místností celé rodiny.

U okna byl umístěn s o u s t r u h -lidově p o n k -, který byl nejdůležitějším zařízením každé perleťářské dílny. Byl vybaven různými nástroji, bez nichž se perleťář neobešel. Byly to vrtáky /lidově "pury"/, dláta všech velikostí, upravená pro specielní výrobu perleťových knoflíků, kleště, kladiva a pod. Soustruh se uváděl do pohybu šlapáním nohou. Stál 30-35 zlatých.

Perleťářský soustruh / ponk/

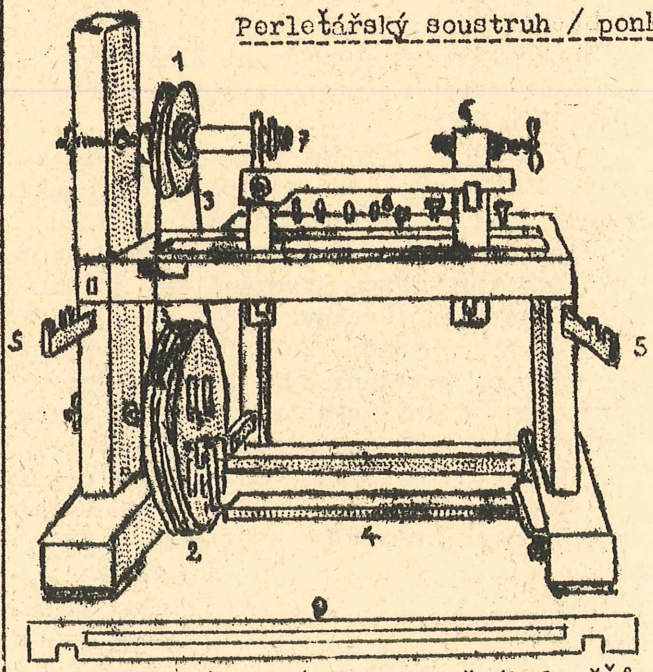

1.-řemenice/šajba/, 2.setrvačník, 3. šňůra, 4.-šlapadlo, 5.-držadla opěradla, 6.-držák knoflíků, 7.osa pro upevnění vrtáků /pur/, 8. potřebné nástroje, 9.-opěradlo k soustruhu.

Potřebnou surovinou k výrobě perleťových knoflíků byly různé druhy mušlí, nestejných kvalit a divných exotických jmen, v nichž byl utajen i jejich původ : Makasar, Manila, Burgos, Ostindiš, Mississipi atd. Mušle hýřily duhovými barvami. Perlorodky lovili potápěči při pobřeží všech teplých moří. Materiál docházel do našich zemí v dřevěných bednách těžkých 1/2-1 q nebo v rákosových pytlích. Uchovával se ve vlhkém prostředí, aby se nerozpadl. Nejhledanější a nejdražší byl materiál barvy bílé.

Perleťáři vrtali / lidově "purovali"/ z lastur kolečka, která se štěpením dělila na několik plátků, tato se pak rovnaly "šrupováním", fazóna se vytvářela obtáčením /lidově "trádováním"/, a "filkem" se vrtaly dírky. Hotové knoflíky se doleštovaly vyvařováním v kyselině solné a protřepáváním v pytlích s dřevěnými pilinami. Vrtání či purování byla nejtěžší práce, kterou mistři přidělovali nejzručnějším dělníkům. Pura / z něm. Bohrer - vrták/ byla ocelová rourka s vypilovanými ostrými zoubky, zasazená do dřevěné zátky, která tvořila zakončení osy s řemenicí. Velké a silné mušle se držely v ruce, slabší mušle v kleštích. Byla to práce nebezpečná a často se stávalo, že se při ní dělník vážně zranil.

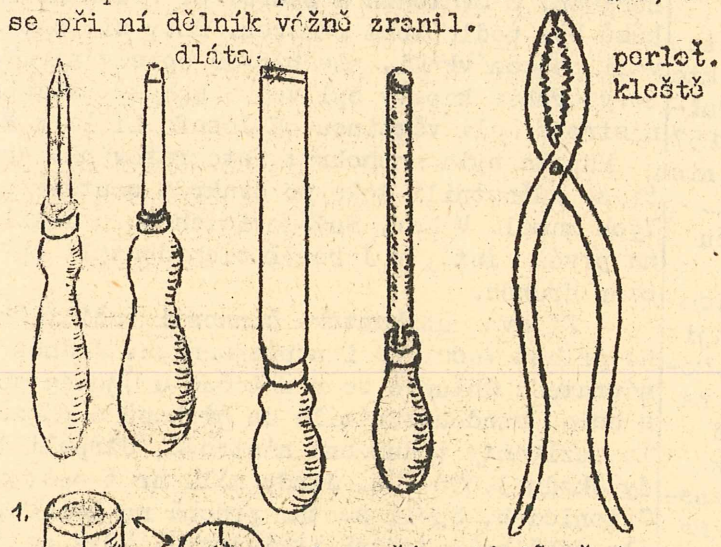

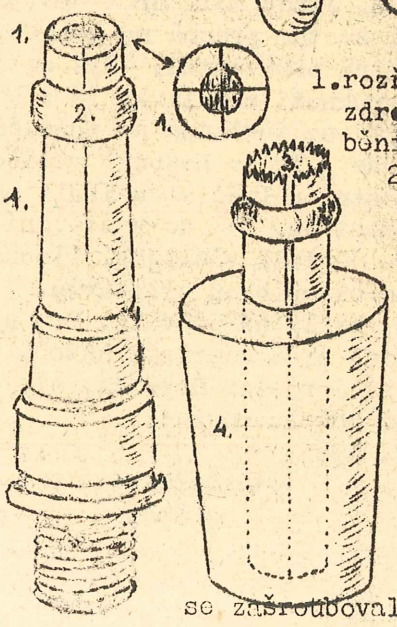

1. rozříznuté dřevěné pouzdro /lid. futro/ na obrábění knoflíků /držák/
2. rohový kroužek

5. vrták/pura/ se zátkou nasazen ve vývrtném pouzdře /purfutro/
4. dřevěná zátka
3. ocelový vrták/pura/
6. vývrtné pouzdro /purfutro/, které se zašroubovalo do osy soustruhu

Vrtací souprava :

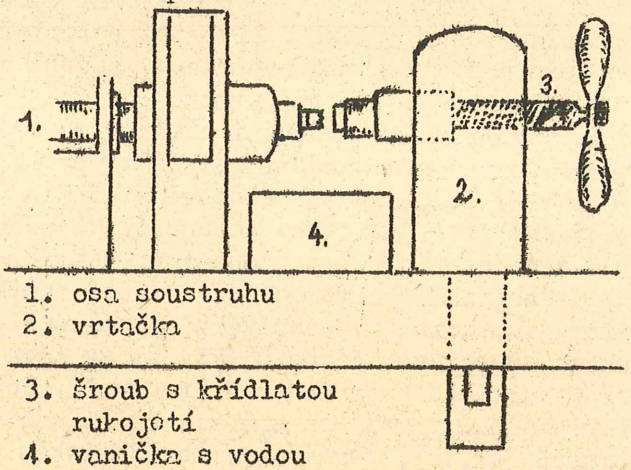

1. osa soustruhu
2. vrtačka
3. šroub s křídlatou rukojetí
4. vanička s vodou

Při silném okraji lastury a někdy i uvnitř se vzácně našla i perla, za kterou nálezce dostal přiměřenou odměnu, o níž rozhodovala jakost perly a její vzhled.

Hotové knoflíky se odváděly mistrovi odpočítané na veletucty / grózy/. Od veletuctu se platilo průměrně 24 krejcary bez fazóny, s fazónou 32 krejcary. Za knoflíky s menší vadou byly značné srážky.

Na konci devatenáctého století naše perleťářství značně utrpělo německou strojovou konkurencí. Také Spojené státy americké uvalily na knoflíky z Evropy značné clo a tím se podstatně snížily mzdy našich perleťářů, kteří tehdy vydělávali 3-7 zlatých týdně. Po vzniku ČSR perleťářský dělník si vydělal denně 10-15 Kč, velmi zručný dělník 20 Kč a učeň 3-4 Kč.

Těsně před první světovou válkou bylo v Rozkoši několik desítek perleťářů /30-40/. Pracovali od 6 do 20 hod. a mnohdy i déle. Polední přestávka trvala sotva hodinu, takže dělník skutečně odpracoval denně 12 i více hodin. Mračna jemného, ale ostrého a nebezpečného prachu působila zhoubně na plíce perleťářů a příslušníků jejich rodin. Byla doba, kdy v Rozkoši nemilosrdně řádila zákeřná tuberkulosa, která zničila řadu nadějných životů.

V Jaroměřicích n.Rok. bylo několik perleťářských mistrů, na př. Karel Heinige, Ferdinand Heinige, Fr. Zoufalý, pro něž pracovala většina rozkošských perleťářů. V roce 1911 bylo též v Mor. Budějovicích 10 perleťářských mistrů, v Nových Syrovicích 3, avšak tato místa byla pro rozkošské domácké dělníky již dosti vzdálená. Také v Jevišovicích a Střelicích bylo tehdy několik perleťářů. Perleťáři každou neděli odváděli hotové výrobky svým zaměstnavatelům a namáhavé cesty zdolávali výhradně pěšky.

Příchodem 1.světové války a nástupem mnohých knoflíkářů na vojnu i nedostatkem materiálu nastal velký úpadek knoflíkářského řemesla v Rozkoši. Po skončení války

se zdálo, že staré perleťářské výrobní tradice opět ožijí. Byl to však jen poslední záchvěv dohasínajícího řemesla. Živořící perleťářské řemeslo dostalo smrtelnou ránu v podobě zahraniční konkurence, v nedostatku potřebné suroviny a ve stálém snižování dělnických mezd. V dobách nezaměstnanosti rozkošští perleťáři obraceli pozornost k perleťovému odpadu z dřívějších let a dodatečně se snažili z něho vytěžit co nejvíce, leč mnoho toho nebylo.

Knoflíkářské řemeslo v Rozkoši zaniklo. Již dávno dozněla jednotvárná píseň perleťářských soustruhů, dávno umlkly hlasy těch, kteří na nich od noci do noci pracovali. Způsob perleťářské výroby se změnil. Umělá hmota nahrazuje perleť, tovární výroba domáckou práci knoflíkářů. A přece toto podivné řemeslo mělo velký význam pro naše průmyslově chudé oblasti, kde pomáhalo zdolávat doby vážných sociálních krizí. Jeho kulturní význam tkví v tom, že perleťáři přinášeli ze světa do rodných obcí nové myšlenkové proudy, pokrok a uvědomění. Dosavadní vývoj Rozkoše nám to plně potvrzuje.

Ludvík Meduna.

VENKOVSKÉ KAPELY NAŠEHO KRAJE

A n t o š i :

Navštívíte-li biskupský hřbitov, najdete blízko brány vpravo u zdi hrob s pomníkem, který hlásá, že tam odpočívají Karel Antoš z Pulkova se svou manželkou Marií, narození r. 1857 a 1861, zemřelí pak r. 1939 a 1942. Kromě nich je tam pochován jejich syn Karel nar. 22.1. 1881 a zemřelý 9.12.1969, taktéž s manželkou Marií, která žila v letech 1894 až 1960.

Tento Karel Antoš syn, byl zakladatelem Antošovy kapely, která hrávala v našem kraji v letech 1928 až 1965, tedy skoro 40 roků. Pocházel z Pulkova, malé to obce u Biskupic na řece Rokytné ležící, ze selské rodiny a od mládí jevil zvláštní nadání a náklonnost k hudbě. Jako malý chlapec učil se hře na housle, později začal na basu a baskřídlovku. Na začátku tohoto století byl odveden k vojsku a dostal se k plukovní hudbě rakousko-uherského pěšího pluku č. 99 ve Znojmě, kde přešel k helikónu a po tříleté vojenské službě se vrátil v hodnosti desátníka domů. Na vojně se ve hře velmi zdokonalil. Po návratu hrával v různých kapelách, vyučoval domácí a přespolní chlapce na hudební nástroje a pilně rozepisoval noty. I. světová válka na dlouho přerušila jeho hudební život. Po osvobození r. 1918 to zkusil jako hudebník u různých cirkusů, kde působil se svými rodáky Špačkem a Janouškem, kteří tam vystupovali v úlohách komiků-paňáců. Konečně r. 1928 sestavil vlastní kapelu, která se dobře uvedla a bývala požadována daleko-široko.

Jejími členy byli : Antonín Fukal z Biskupic. Pískal Es klarinet a hrával I. housle. Josef Fukal z Biskupic, hrával na baskřídlovku a II. housle. Jan Slaný z Ratišovic, hrál B klarinet a saxofon. Alois Venera z Jevišovic hrál křídlovku a trubku, později z Drukovem saxofon. Jakub Hrůza z Újezda - křídlovka, Jan Hráček z Újezda - výborný klarinetista, Antonín Kuchař z Pulkova - trombon, ve smyčcích doprovod harmonikou, Josef Princ z Rozkoše - eufonium a do smyčců trombón, Bohumil Janoušek z Pulkova - křídlovka, do smyčců trubka, Jaroslav Brychta z Příložan - bicí nástroje a opatroval Antošův notový archiv, Karel Antoš z Pulkova - kapelník - helikón, basa neb housle a posléze Leopold Karbaš ze Střelic.

Antoši hrávali až v Dolních Heřmanicích u Velkého Meziříčí, v Rokytné u Mor. Krumlova, doma v Pulkově, v Biskupicích, Újezdě, Slatině, Rozkoši, Hostimě, Zvěrkovicích, Valči, Vémyslicích, Tavíkovicích, v Blatnici, Ohrazenicích, Příštpě, Citonicích, Olbrankostele, Dobšicích atd. Dobšičtí chtěli s Antoši uzavřít celoroční smlouvu, leč ti se nechtěli tak příliš zavazovat a smlouvu nepřijali. Hrávali o masopustu, poutích a posvíceních, na slavnostech, o svatbách a pohřbech. Výběr hraných kusů byl podle toho zaměřen. Noty si obstarávali objednávkami, ale hlavně opisováním. Notový archiv kapely byl velmi bohatý. Hudební nástroje měli většinou od Josefa Lídla z Brna.

Kapela byla mnohokrát fotografována. Antoši se zúčastnili také po dvakrát soutěže malých kapel. V Mor. Budějovicích se umístili na prvém místě, v Jaroměřicích dostali opět cenu druhou.

Za své muzikantské činnosti zažili mnoho příhod veselých i nepříjemných. Jednou při návratu z Chlupic se v zatáčce u Újezda auto s celou bandou zvrátilo do příkopu a pomačkalo muzikanty i hudební nástroje. Utrpěli tehdy škodu 3.000 Kčs. Jindy měli hrát opět v Citonicích. Sjeli se tam pracně na kolech, ale jaké bylo jejich překvapení, když se dozvěděli, že pro vypuknutí slintavky je zábava zakázána. Posilnili se důkladně na zpáteční cestu, zastavili se ještě v hospodě milíčovické a ve slavnostní náladě se ubírali polní cestou k Olbrankostelu. Tam se zastavení opakovalo. Domů se dostali všelijak. Dlouho pak vzpomínali na citonickou slintavku.

Antoši hráli, hráli až dohráli. Pro pokročilý věk přestal hrát kapelník Antoš. Po něm převzal vedení Jaroslav Brychta, ale nepodařilo se mu už kapelu udržet.

Rozešla se r. 1965.

Stanislav S e d l á k
Znojmo

HRNČÍŘI A TOUFAŘI V PAVLICÍCH V XIX. A NA POČÁTKU XX. STOLETÍ

Vedle Jevišovic a Vevčic můžeme od první třetiny XIX.století zařadit mezi známější střediska místního keramického průmyslu také PAVLICE. Zejména z toho důvodu, že hrnčířství zde přímo navazovalo na staré znojemské a vůbec jihomoravské výrobní tradice, neustále je rozvíjelo a zdokonalovalo. Ovšem na rozdíl od Vevčic bylo v Pavlicích více řemeslníků. Především proslulá rodina Šindelářů a později i Machainové a Musílkové.

Počátky novodobého hrnčířství se v Pavlicích datují přibližně od roku 1831,kdy se tady usadil toufarský mistr František ŠINDELÁŘ. Pocházel z Vyškova, kde se narodil roku 1807. Po vyučení pracoval jako tovaryš určitou dobu u znojemského džbánkaře Jana Slováka,původem rovněž z Vyškova, s jehož dcerou Annou Marií se také oženil / po druhé si v roce 1846 vzal za ženu její sestru Antonii /.Do Pavlic Šindelář přišel až jako mistr a provozoval zde živnost až do své smrti,tj.do 12.března 1868. V obci vlastnil dva domy, při čemž v č. 51 pravděpodobně bydlel a v čísle 30 měl svou dílnu; v posledně jmenované usedlosti se prý ještě na začátku třicátých let tohoto století nacházela v původním stavu jeho hrnčířská pec.

Lze předpokládat, že Šindelář, který nějaký čas působil u Jana Slováka a byl s ním blízce zpřízněn, přímo navazoval i na jeho způsob výroby a výzdoby. Produkoval převážně bílé, ručně malované nádobí s charakteristickou převládající finalovou barvou; v pozdějším období používal k dekoracím také sytou modř.Většinou na svých talířích, džbáncích a dekorativních předmětech zobrazoval náboženské motivy, v ojedinělých případech se u něj objevují i prvky lidového výtvarnictví. Podle počtu, v jakém je Šindelářova keramika zastoupena ve sbírkách muzeí a zámků na jihozápadní a západní Moravě a v cizině se dá soudit, že rozsah jeho tehdejší produkce byl dosti rozsáhlý.

Druhým řemeslníkem byl Jan MACHAIN / Machaň/, potomek starého hrnčířského rodu, narozený tamtéž ve Vyškově. Původně pracoval jako toufarský tovaryš u svého příbuzného, zmíněného už Jana Slováka ve Znojmě a krátkou dobu také ve Welsu v Rakousku. Později se usadil v Pavlicích, kde působil u Františka Šindeláře. Po jeho smrti v roce 1868 se stal mistrem a převzal jak Šindelářovu dílnu,tak i oba jmenované domy. Vedle hrnčířského a keramického řemesla se však začal postupně specializovat zejména na kamnářství a produkci kachlí a jeho živnost měla větší rozsah.Tato "továrna" se udržela až do roku 1914, kdy z nedostatku surovin musela zastavit práci. Majitel zemřel roku 1925.

Výrobou keramiky, kachlí a kamnářstvím se dále zabýval Ignác MUSÍLEK, u něhož pracovalo až do jeho smrti několik dělníků. Zemřel roku 1901 a jeho závod pro nedostatečné odborné vedení zanikl. K tomuto období se nám zachoval zápis v místní úmrtní matrice, kde se píše, že " dne 27.III.1901 zemřel v Pavlicích v domě číslo 2 Musílek Ignác, kamnář a hrnčířský mistr, narozený 2. VIII. 1842 v Německém Brodě " / dnes Havlíčkův Brod/.

A konečně nesmíme ještě zapomenout na Jana a Josefa VOŠKROTOVCE, kteří oba pocházeli také z Pavlic a koncem 19. nebo počátkem 20. století pracovali jako toufarští tovaryši ve všetoznámé manufaktuře Josefa Mičky v Modré na Slovensku.

Jiří Pius

ZÁDUŠKA ZNOVU ŽIJE

Stará bývalá, velmi útulná, letní jevišovická hospůdka Záduška opět žije.

Závodní výbor ROH L.s.d. Jednoty Mor. Krumlov, který v r. 1964 Zádušku od býv. majitelů koupil, vytvořil z této býv. letní hospůdky během několika minulých let velmi krásné dětské rekreační středisko.

Stará budova Zádušky byla rekonstruována, v přízemí zřízena velká moderní kuchyně a potřebné provozní místnosti,vedle budovy východním směrem přistavěna velká krytá a k jihu otevřená veranda, sloužící jako jídelna a současně společenská místnost.Na horní části zahrady od verandy směrem k Černínu je postaveno ve dvou řadách nad sebou 20 čtyřlůžkových rekreačních chatek a 17 dvoulůžkových stanů, v dolní východní části zahrady je volejbalové hřiště, na místě bývalého rybníčku krásný prostorný betonový plavecký basén, jehož voda se z Jevišovky po třech dnech vyměňuje. Na místě býv.kuželny je zbudována umývárna a soc. zařízení s biologickým septikem.

Každý rok od založení tohoto dětského rekreačního střediska vystřídá se na Zádušce v několika turnusech, průměrně po 100 dětech, několik stovek dětí. Většinou jsou to děti zaměstnanců L.s.d. Jednota z celého znojemského okresu, nebo děti sesterských Jednot z jiných krajů v ČSSR. V letošním roce byli tu v 1. turnuse děti Jednoty Mor.Krumlov, v druhém děti z Bruntálu a Krnova, ve třetím maďarské děti z Dunajské Stredy na Slovensku. Obvyklá kapacita jednoho turnusu je 125-130 osob, z nichž 8 jsou provozní zaměstnanci včetně správce tábora, jímž je letos býval

zaměstnanec Jednoty, důchodce s. Bedřich Bedřich, 14-16 vychovatelů včetně vedoucího, jeho zástupce a 2 zdravotníků a 100-105 dětí. Jednotlivé turnusy jsou zpravidla jednoměsíční. Letošní 2. turnus uspořádal na zakončení velmi pěkný dětský karneval, jehož zajímavý pestrý průvod masek, jež si děti samy připravily, prošel i celými Jevišovicemi a budil u občanů živou pozornost.

Velikou zásluhu na vybudování dnešní nové Zádušky má býv. předseda Závodního výboru ROH Jednoty M.Kruliov a nynější předseda MNV Jevišovice s. Jan Fučík. Je to dílo pro klidnou a bezpečnou letní rekreaci dětí přímo ideální.

Možná, že by ještě stálo za úvahu využít toto pěkné rekreační středisko, sloužící nyní jen po tři letní měsíce dětem, též celoročně i pro různá školení, kursy, aktivy a pod. Bylo by tím ještě lépe využito. red.

FINALE SOUTĚŽE O STŘÍBRNÝ POHÁR ZEM. NOVIN

V neděli 23.7.1972 konalo se ve ŠTĚKENI na okrese strakonickém finále fotbalové soutěže O stříbrný pohár Zemědělských novin. Zúčastnila se ho z Čech mužstva Zemědělského stavebního podniku Č.Budějovice, JZD Kestřany, okr. Písek, STS Pacov, okr. Pelhřimov a z Moravy JZD Jevišovice. V prvním zápase zvítězil ZSP Č.Budějovice nad STS Pacov v poměru 1:0, v druhém, velmi dramatickém utkání téměř rovnocenných soupeřů podlehly Jevišovice mužstvu Kestřan v poměru 0:1. Jevišovičtí, i když měli po celý zápas nad svým soupeřem územní převahu, nedovedli jí bohužel využít a vyjádřit brankami, ač k tomu měli velmi mnoho vhodných příležitostí. Ve třetím zápase porazily Jevišovice mužstvo STS Pacov v poměru 4:2/poločas 4:1/. První branku Jevišovic v tomto utkání vsítil ve 4. minutě 51 letý předseda jevišovického JZD inž. Oldřich Kukla, který až dosud již plných 35 let, je výkonným jevišovickým fotbalistou. Jevišovice se tak v tomto finale fotbalové soutěže O stříbrný pohár Zemědělských novin umístily na velmi čestném místě třetím. Vítězem poháru se staly Kestřany, druzí byli Českobudějovičtí a čtvrté bylo mužstvo Pacova.

Velmi pěkná soutěž Zemědělských novin přinesla našim mladým fotbalistům nejen zajímavé boje, ale uskutečněnými zájezdy do různých míst utkání i možnost poznat další krásy naší vlasti. Dr.Lad. A u d y

S F R Ý V A Č K Y

1. Prostřední prst má nejvíce sil.
2. Předposlední den v týdnu je sobota.
3. Babočko admirále, nedej se chytit do sítě.
4. V tomto koši je zelenina. /á=a/
5. Málo veselo bylo ve světové válce/á=a/
6. Straka má na bocích krásná tři peříčka.
7. Každý den chodil do práce do Lhoty.
8. V zimních nocích straší v lesích bezútěšný klid.
9. Stále vpřed vlekli čluny otroci nízko na hladině.
10. V klubku vydaly se děti na lov motýlů a brouků.
11. Děvče si koupilo 6 tuctů různých jehel.
12. Seber se a nechoď jinam než k mamince.
13. Ztratil se mi kocour; žije-li já ho jistě chytnu.
14. Korunovaný králevic byl ještě dítětem/á=a/

V každé větě je skryt název předmětu, který si obouváme nebo oblékáme.

Rozluštění skrývaček z min. čísla :
1. hrách, 2. čočka, 3. jetel, 4. čičorečka, 5. štírovník, 6. jehlice, 7. akát, 8. fazole, 9. lecha, 10. vojtěška.

Správné rozluštění zaslali jen 3 luštitelé: p. Hynek Pavlů Třebíč, Fr. Medunna Brno, Růžena Pečtálová Třebíč. Blahopřejeme jim a do dalšího kola přejeme všem mnoho úspěchů.
E.K. a red.

Pozn. red.: Po uzávěrce dneš. čís. došlo nám ještě správné rozluštění skrývaček z min. čís. od čtenářky našich JN L. Adamové z Velimi u Kolína v Čechách. red.

NĚKOLIK N O V I N E K Z JEVIŠOVIC

AKCE Z NOVÝ SVĚT II.

Během měsíce srpna byly ve všech 4 ulicích na Bělidlech položeny pracovníky Okr. pod. míst. komunikací Znojmo za vydatné pomoci občanů, pracujících zde brigádnicky z d a r m a, všechny okrajové betonové obrubníky v počtu 1.025 kusů a betonové čtvercové dlaždice 50x50 cm v celkové délce 620 m, při čemž bylo odpracováno zdarma 985 hodin. Po urovnání terénu vozovek autogrédrem a odvozu přebytečné zeminy se v současné době naváží štěrk na vozovky. Mimo to si většina občanů těchto ulic doplnila hlínou okrasné záhony před domy a upravila si vjezdy do domů. Dá se tedy očekávat, že v prvních dnech měsíce září budou mít Jevišovice opět o dalších více než 700 běž. metrů vozovek s tvrdým, živičným povrchem navíc.

TAJÉ NAŠE R A D N I C E

se pilně opravuje a dostává jak z venku, tak i uvnitř včetně nového nábytkového vybavení nový kabát. Nový MNV v čele s předsedou s. Janem F u č í k e m chce v duchu svého volebního programu zkrášlit dále nejen samo město, ale též sídlo našeho nového MNV. A to je jistě chvályhodné. red.

K SEDMDESÁTCE LUD. MEDUNY

70 let dne 18. 8. 84 dožil se v plném zdraví náš rozkošský rodák, známý vlastivědný pracovník jihozápadní Moravy, oblíbený dopisovatel našich Jevišovických novin a dobrý přítel a kamarád nás mnohých s. L u d v í k M E D U N A, bydlící nyní trvale v Polici u Jemnice. Přejeme mu všichni z celého srdce hodně zdraví a osobní spokojenosti a věříme, že ještě dlouho zůstane mezi námi a bude i nadále spolupracovníkem našich novin.

Poněvadž pak v deníku Lidové demokracie ze dne 23.8. t.r. byl o jeho záslužné práci napsán velmi pěkný článek, citujeme jej dále v doslovném znění :

" Jubileum příkladného pracovníka.

18.t.m. se dožil 70 let významný archeolog, zejména v oblasti záp. Moravy, Ludvík Meduna. Rodák z Rozkoše, byl od mládí ovlivňován kult. tradicemi kraje, ve kterém našli veliké bohatství prehistorických nálezů jeho předchůdci, archeologové Jar. Palliardi a F. Vildomec. Třebaže se po první světové válce věnoval povolání poštovního úředníka, pracoval horlivě v regionální archeologii, až mohl v roce 1953 nastoupit v jihlavském Krajském muzeu Vysočiny jako vedoucí archeolog. oddělení. Tam rozvinul svou rozsáhlou výzkumnou, přednáškovou a publicistickou činnost, jejíž výsledky přinášely vlastivědné časopisy a sborníky. Vynikl též jako instruktor kronikářských kursů i jako autor četných rodopisných studií. Po vstupu do důchodu r. 1962 se trvale usadil v Polici u Jemnice, kde se stále zabývá archeolog. terénním průzkumem, zejména v povodí Želetavky a Bíhanky - dokonale zná ovšem také proslulé Palliardiho hradisko - zároveň horlivě spolupracuje s Polickým zpravodajem a Jevišovickými novinami.

Pro terénní výzkum má jubilant přímo intuitivní dar a je radostně překvapující pozorovat jej při zkoumání oranic a ostatního povrchu, doprovázeného bohatými nálezy. Své obci Polici napsal velmi cennou kroniku, založenou na podrobné znalosti histor. pramenů i vlastní vykopávkové činnosti - podobně vzornou kroniku s věcným i osobním indexem o 700 heslech má u nás jen málo obcí - i s podrobným vylíčením pravěku Jemnicka, do něhož si zatím nikdo netroufal, i s mapou terénních průzkumů a označením příslušné prehist. kultury u každé obce.

Kromě toho vydal r. 1969 publikaci "Z historie Police u Jemnice", jejíchž 17 kapitol i s uvedenou literaturou a prameny bude trvalým cenným příspěvkem k dějinám jihozáp. Moravy. K napsání všech dosavadních i dalších rozpracovaných studií slouží pilnému autoru obsáhlý soukromý archiv s nesčetnými materiály. Osobně neobyčejně skromný, o své poznatky s každým badatelem ochotně se dělící jubilant, nemiluje jakékoliv oslavy, přesto jeho významné dílo v archeologii a historii záp. Moravy si nepochybně zaslouží vděčného ocenění v odb. i denním tisku jako příklad práce pokorného kult. dělníka na regionální líše národa. /vc/".

Dr. Lad. A u d y

ZÁMECKÁ KAPLE HUDEBNÍ SÍNÍ

Ve dnech 19.- 26. srpna hostil jevišovický Starý zámek Pěvecké sdružení severočeských učitelů při Oblastním klubu hornilů v hostě. Přijeli k nám včetně svých rodinných příslušníků v počtu 93 osob jednak vlastním zájezdovým autobusem, jednak vlastními auty za tím účelem, aby zde v pracovním soustředění prováděli v sále Starého zámku a přilehlých prostorách nácvik svého repertoáru, s nímž zajíždějí každoročně i do ciziny, a mimo to, aby zájezdy i vycházkami poznali krásy Jevišovicka a jižní Moravy.

Vlastní mužský pěvecký sbor, který příští rok oslaví 50. výročí svého založení, je 59 členný a jeho dirigentem je s. Alois Škarka. Celý soubor, který byl ubytován v naší zámecké turistické ubytovně, pravidelně denně v zámeckém sále pilně nacvičoval nové skladby. Aby pak aspoň částečně seznámil naši veřejnost s výsledky své kulturní činnosti, uspořádal soubor v Jevišovicích v průběhu týdne několik koncertů.

První koncert reprodukované hudby starých mistrů ze 17.-19.stol. z magnetofonového záznamu, určený jako součást výuky výhradně pro členy pěveckého sboru, se konal v pondělí 21.8. v zámecké kapli. Byla předvedena tato díla : F.X.Brixi: Koncert D dur pro varhany a orchestr, K.B.Kopřiva Aria in D Fuga super cognomen Debete, J. Lokaj : Motetto pastorale in D a J.A. Gallina: Simfonia ex A. Zámecká kaple, od jejíhož zrušení k církevním obřadům uplynulo letos právě 120 let, zazněla tak ve své skvělé akustice opět po dlouhé době mistrovskými díly starých varhanních skladeb. Ke každému předvedenému dílu podal předem odborný výklad člen souboru s.Zdeněk Kalík. Bylo to velmi působivé a sugestivní a náhodnému jevišovickému občanu to poskytlo barvitou představu o tom, jak to asi vypadalo v naší zámecké kapli, když v minulosti sloužívala ještě svému původnímu účelu a když v ní zněly na kůru staré varhany, které po zrušení kaple byly dar

vány do kostelíka ve Slatině, kde časem zašly. Škoda jen, že pro časovou tíseň souboru nebylo možné tento krásný koncert předvést i širší jevišovické veřejnosti.

Druhý koncert vlastního pěveckého sboru byl uspořádán 24.8. odpoledne v Domově důchodců. Kompletní pěvecký sbor zazpíval zde tyto skladby resp. písně : B.Smetana, Věno,A.Dvořák-Milenka travička, J.B. Foerster-Velké,širé rodné lány a lidové písně v úpravě pro mužský sbor : U našich stájů, Pase ovčák, Já nemám v tom klenčí, Uspávanka, Za starů Breclavů, Když jsem já šel tou putinskou branou,Rybář a Tancuj,tancuj. Bylo to velmi krásné a obyvatelé DD byli velmi spokojeni.

Třetí koncert uspořádal kompletní pěvecký sbor PSSU téhož dne večer v 7 hod. v jevišovickém kostele. Byly předvedeny tři skladby: B.Smetana: Motlitba, J.B. Foerster: Oráč a G. P. Palestrina : Improperia. V mohutné akustice kostela mohli přítomní občané vyslechnout a plně ocenit skvěle předvedená díla vynikajících hudebních mistrů.

Čtvrtý koncert opět reprodukované hudby starých mistrů z magnetofonového záznamu uspořádal PSSU večer dne 24.8. od 1/2 9. do 11.hod. jednak na terase Starého zámku, kde byly předvedeny skladby W.A. Mozart : Klavírní koncert A dur, P.J. Vejvanovský : Serenáda in C a Sonáty, jednak opět v zámecké kapli, kde byla předvedena poslední životní skladba W.A.Mozarta: Rekviem.I na terase předvedené skladby velmi pěkně zněly ve výborné akustice hlavního zámeckého nádvoří.

Všechny čtyři koncerty byly pro posluchače, kteří měli možnost se těchto vystoupení Pěveckého sdružení severočeských učitelů z Mostu zúčastnit, velkým hudebním a kulturním zážitkem.

Dr.Lad. A u d y

PRVNÍ SPOLEČNÉ A ÚSPĚŠNÉ ŽNĚ

V našem novém sloučeném JZD začaly žně na hospodářství ve Vevčicích 20.7. a skončily na hospodářství v Boskovštejně 15.8.1972.Za těchto 27 dní bylo 8 kombajny sklizeno 1300 ha obilí. Přes nepřízeň počasí byl pokos proveden včas,rychle a téměř s poloviční potřebou kombajnů než léta minulá. Je to výkon vynikající. Bylo toho dosaženo především vysokou obětavostí lidí, zvláště kombajnérů,jejich pomocníků, traktoristů, sušičů a všech, kteří kolem žní pracovali. Na úspěšném průběhu žní se podíleli i dělníci z Elektrokovu,kteří věnovali našemu družstvu část své dovolené a pracovali zvláště u sušičky,která byla v chodu nepřetržitě ve třech směnách. Všem,kdož se o zdar žní zasloužili patří uznání a poděkování za jejich obětavou práci.

Na státní plán nákupu obilí,který v našem JZD činil 110 vagonů zrna, bylo dodáno navíc dalších 11 vagonů,čili celková dodávka státu činila z JZD Jevišovice 121 vagonů. Osádky našich kombajnů se řadí na 1. místo na znojem. okrese. Zvlášť se vyznamenali kombajnér a pomocník z kombajnu E 512 Karel Auer a Jos.Dohnal,kteří sklidili obilí z plochy 376 ha. Kombajnér Lil.Kuldán na kombajnu SK 4 sklidil sám 184 ha. Všem 3 kombajnérům byla předána ved. zem.odb.ONV s. Kolesou peněžitá odměna. Dne 7.8.1972 navštívil naše JZD ved. tajemník KV KSČ z Brna s. Kar. Neubert,aby v doprovodu řed. OZS s.inž.H.Tržila.řed.výkup.podniku s.J.Pokorného,člena OVKSČ J.Polecha a pres. OVKSČ s. Fr. Gayera všem úspěšným kombajnérům našeho JZD poděkoval za jejich obětavou práci. Rovněž řed. OZS s.inž.H.Tržil zvlášť Jevišovickým poděkoval za vzorné provedení letošních žní.

Naše družstvo má ke dni 22.8. na původně plánovaný úkol 50 ha, zaseto 76 ha řepky a pilně se již připravuje na podzimní práce. Úspěšný a včasný průběh žní svědčí nejen o vzorné organizátorské práci vedení družstva, ale je též dokladem o tom, že na počátku roku provedené sloučení našich 6 JZD v jeden mohutný zemědělský podnik je řešení velmi šťastné a po všech stránkách, zvláště provozně a ekonomicky výhodné, hlavně proto, že v tomto velkém družstevním celku se dá daleko lépe a racionálněji kooperovat a využívat veškeré zemědělské mechanizace.

A tak na závěr nám nezbývá, než přát našemu družstvu další a další úspěchy v jeho práci i v dalším rozvoji.

Redakce JNO

Program kina v září

3. Jsem nebe čs., odp. i več.
6. Soumrak bohů ital.bar.,več. + 1 Kčs
10.Svatba bez prstýnků čs.,odp.več.+1 Kčs
13.100 puček USA bar., več. + 2 Kčs
17.Kamenný kvítek sov.bar. odp.
Okouzlující maď. bar. več.
20.Petrolejové lampy čs.bar.več, + 1 Kčs
24.Rezident má naději sov.odp.več.+ 1 Kčs
27.Mrtvé oči Londýna NSR, več. + 2 Kčs

FILMOVÝ LETNÍ FESTIVAL,pořádaný 28.7.-3.8. v parku Nového zámku dopadl přes poměrně chladné počasí dobře.Celková návštěva činila 5.051 osob, tržba 33.455 Kčs.Naše kino tím splnilo již k 30.8.t.r.celoroční plán tržeb činící 54.000 Kčs na 54.320 Kčs, t.j. na 100,5 % a za měsíce září-prosinec jej vysoce překročí.

Odp.red.dr.L.Audy.Povoleno ONV 29.8.t.r. č.j.433/72 Gr.K dnešnímu číslu jsou přiloženy složenky na předplatné.Ty,kdož je dosud nevyrovnali prosíme,aby tak ihned učinili !

Z HISTORIE JEVIŠOVIC

Ročník 1972
číslo 7/8

Příloha JN, řídí dr. Ladislav A u d y

Historický vývoj majetkoprávních poměrů bývalého panství Jevišovice

/ 51. pokračování /

Naše vyprávění

O J E V I Š O V I C K É V Ě T V I P Á N Ů Z K U N Š T Á T U ,

který končí posledním mužským příslušníkem J i ř í m II. Z a j í m a č e m, zemřelým roku 1587, a poslední ženské příslušnici K a t e ř i n ě Z a j í m a č c e , zemřelé r. 1601, a o tom jaké statky v kterých obcích na Moravě měla tato jevišovická Kunštátská větev v průběhu téměř 350 let vlády nad Jevišovicemi, se chýlí ke svému konci.

V dalších článcích si povíme vše, co je nám známo o dalších majitelích Jevišovického panství - Kunštátech v ě t v e p o d ě b r a d s k é zvaných též v é v o d y z M i n s t e r b e r k a, jimž Kateřina Zajímačka jevišovické panství svou poslední vůlí z r. 1600 jakožto nejbližším příbuzným odkázala. Jak jsme se o nich již několikráte zmínili drželi vévodové m i n s t e r b e r š t í Jevišovice až do r. 1647, kdy i tato poděbradská větev starobylého rodu pánů z Kunštátu definitivně vymřela. Poněvadž pak vévodové z Minsterberka přebývali většinou v Kladsku a Horním Slezsku, kde tamnější panství získali výměnou za svá bývalá panství poděbradská v Čechách, v Jevišovicích bývali jen velice málo, jsou zprávy o nich velmi sporé. Jediným pramenem o vévodech z Minsterberka by mohl být minsterberský archiv, který podle nezaručených zpráv má býti uložen ve Vratislavi v Polsku. Nahlédnutí do tohoto archivu je značně obtížné a tak budeme se musit omezit jen na zprávy, pokud se o nich zachovaly u nás, resp. na zprávy o jejich panských úřednících, kteří za své minsterberské pány u nás v Jevišovicích jejich panství spravovali. I tyto zprávy jsou však velmi stručné.

Než však k tomu, co je nám o vévodech z Minsterberka známo, přikročíme, doplňme si ještě několik dat ke K a t e ř i n ě Z a j í m a č c e, jejímu manželovi H y n k u B r t n i c k é m u z V a l d š t e j n a a k bratru Kateřiny J i ř í m u II. Z a j í m a č i :

O KATEŘINĚ ZAJÍMAČCE z Kunštátu a Jevišovic a jejím manželu HYNKU BRTNICKÉM Z VALDŠTEJNA, pánu na T r h o v é B r t n i c i a M o r. B u d ě j o v i c í c h se dočítáme především ve Vlastivědě mor., okres jihlavský, kde na str 136 stojí toto :

" Hynek byl nejslavnější z Valdštejnů Brtnických. R. 1583 se stal zemským hejtmanem markrabství moravského. R. 1583 slavil hlučně na zámku v Trhové Brtnici svá svatební veselí s Kateřinou Zajímačkou z Kunštátu a na Jevišovicích. K turnaji o veselce konaném zavítal do Trhové Brtnice, kromě jiných pánů, též pan Adam z Hradce. Hynek Brtnický zemřel na zámku v Trhové Brtnici r. 1596 jako bezdětný a vdově Kateřině poručil veškeré stříbro a klenoty; ale zbraně a veliká knihovna měly zůstati na zámku v Trhové Brtnici. Knihovna bohužel zmizela a zbraně starožitné jsou na zámku Velké Meziříčském. Po smrti vdovy Kateřiny Zajímačky z Kunštátu r. 1601 přešlo její jevišovické panství podle jejího testamentu z r. 1600 na kunštátskou pobočnou větev vévodů z Minsterberka. Panství brtnické převzal Zdeněk Brtnický z Valdštejna, jediný syn Jindřicha, bratra nebožtíkova. Rovněž Jindřich Brtnic narozený 15. srpna 1555 byl hejtmanem markrabství moravského. "

Na str. 132 téže Vlastivědy, okr. jihlavský čteme :

" Trhová Brtnice byl prastarý hrad, dle pověsti již v 8. století založený, později několikrát přestavovaný. Na kamenných deskách dosud zachovaných ve zdech hradu je tento nápis HYNEK BRTNICKY Z VALDŠTEJNA, HEJTMAN MARKRABSTVÍ MORAVSKÉHO, L. 1581 a druhý nápis KATEŘINA ZAJÍMAČKA Z KUNŠTATU A JEVIŠOVIC A NA BRTNICI L. 1581 ".

O K a t e ř i n ě Z a j í m a č c e z Kunštátu a Jevišovic čteme dále v Kolářově Českomoravské heraldice na str 122 toto :

"Kateřina Zajímačka z Kunštátu provdaná za Hynka Brtnického z Valdštejna má p ě t i e r b o v n í v ý v o d na 27. kvaternách Brněnských zemských desk moravských a 30. kvaternách Olomouckých zemských desk moravských. Ve vývodu je erb Hynka z Valdštejna, jakožto tehdejšího zemského hejtmana / 1586-1590/, kolem jeho erbu /1/ jsou erby :/2/ ženy jeho Kateřiny Zajímačky, /3/ Hynkovy matky Anny Krajířové z Krajku, /4/ jeho báby Kateřiny z Ludanic a /5/ druhé báby Trčkové z Lípy.

Na str. 125 téže Heraldiky čteme :
"Ve starohydžovském kostele je v ý v o d K a t e ř i n y Z a j í m a č k y o s m i - e r b o v n í : Ve hlavách paní Kateřiny jsou erby /1/ pánů z Kunštátu, /2/ z Miličína, /3/ erb prázdný, /4/ erb pánů z Vartenberka; v nohách je erb /5/ pánů z Boskovic, /6/erb pánů z Kunovic, /7/ erb pánů Pruskovských z Pruskova a /8/ erb pánů ze Šternberka. Ve vrchní řadě je příbuzenstvo K a t e ř i n y p o m e č i, v druhé řadě p ř í b u z e n s t v o p o p ř e l i c i t.j. že Kateřina byla dcerou Sezemy Zajímače z Kunštátu a Anny z Boskovic, jejíž matka byla Anna z Kunovic a matka této Barbora Pruskovská z Pruskova."

O HYNKU BRTNICKÉM Z VALDŠTEJNA, manželi K a t e ř i n y Z a j í m a č k y z Kunštátu a Jevišovic našel jsem v dubnu 1971 v časopise "Přátelství žehu" tuto zajímavou zprávu :
" Při rekonstrukcích citlivěji : Při přestavbě sýpky Jednotného zemědělského družstva v Trhové Brtnici na Českomoravské vysočině odkryli dělníci n á h r o b e k rytíře z bílého carrarského mramoru. " Kámen" zakrýval prázdnou jímku a byl obrácen plastickou částí dolů.

Náhrobní kámen
Hynka Brtnického z Valdštejna

Jak uvádí dr. Vojtěch Nosák - v Květech č. 36/70 - je to vynikající sochařská práce asi z druhé poloviny 16. století, kdy v Brtnici vládli Valdštejnové.

K tomu autor článku uvádí z historie :

U zámku proti sýpce začal Hynek z Valdštejna stavět roku 1588 evangelický kostel sv. Matouše. Podle starých záznamů byla v něm též rodinná hrobka, do které byli všichni brtničtí Valdštejnové uloženi. Po bitvě na Bílé hoře zkonfiskoval Ferdinand II. valdštejnský majetek a 2. dubna 1623 prodal Brtnici s panstvím Rombaldovi XIII., hraběti z Collaltů. Ten nutil poddané, aby přestoupili na katolickou víru.

V letech 1627 až 1629 dal podle plánů vlašských mistrů Piconiho a Petrucciho kostel sv. Matouše přestavět.

Při této rekonstrukci byly ostatky a náhrobky příslušníků jiné víry z posvátného místa odstraněny. Jeden z náhrobků se tak ocitl pod podlažím bývalé zámecké sýpky.

Je na něm bez nejmenších pochyb zpodobněn HYNEK BRTNICKÝ Z VALDŠTEJNA."

Potud zpráva z časopisu " Přátelství žehu".

Věrohodnost této zprávy i to, že nalezený náhrobní kámen na kamenném reliefu zpodobňuje Hynka Brtnického z Valdštejna potvrzuje i zpráva ve Vlastivědě mor.,okr. jihlavský na str.139,kde se praví : Hynek z Valdštýna a na Brtnici vystavěl r. 1588 kostel sv. Matouše u hradu s hrobkou svému rodu a učinil duchovním správcem kněze evangelického. Z obou zpráv vyplývá, že jak Kateřina Zajímačka, tak Hynek Brtnický z Valdštejna byli evangelíky. Z údobí Hynka a Kateřiny Brtnických zachovala se ve farním kostele sv. Jakuba Většího v Trhové Brtnici překrásná k ř t i t e l n i c e. Ve vlast.mor.okr.jihl. na str. 141 se o ní píše toto :

"Drahocenná a svým symbolickým zpracováním zajímavá křtitelnice pochází ze 16.století. Je měděná,uvnitř pocínovaná a vně bohatě pozlacena,představujíc jablko na stromě,tepanými ornamenty zdobené. Peň stromu, kovový, dovedně litý,kolem něhož se vine had s jablkem v hubě, jest podstavcem.Umělecká práce tato jest dar Hynka Valdštýna Brtnického a manželky jeho Kateřiny Zajímačky z Kunštátu, jejichž znak rozčtvrcený se čtyřmi lvy vidíme na víku. Mimo jiné kostelní nádoby, dary to těchto manželů, dochováno též c i b o r i u m, práce mistrná se začátečnými písmeny Kateřiny Zajímačky z Kunštátu /K.Z.Z.K./.Jiný dar Valdštýna,lampa pro věčné světlo,je též práce podobná.Je z mědi,vnitř vycínována a vně třemi vyzlacenými vypouklými medailony svatých a umělými stříbrnými ozdobami a drahokamy okrášlena.

Obrázek
k ř t i t e l n i c e
a
c i b o r i a
uveřejníme příště.

Dr. Lad. Audy

přilehli k řece, toužíce vojensky obejmout město, jak pěknou, ale zdráhavou dívku na svou hruď. Ale už mnoho dní je hradní praky udržují v slušné dáli na Kraví hoře.

Rybář v duchu velebí Hynka z Kunštátu, jak to s Rakušany umí.

Odpoutává svou lodici. Jak zařinčel řetěz, hejno koček na kamenném tarase pod Obří hlavou spustilo žádostivý ranní zpěv. Už z dálky volají toužebně vstříc svému hospodáři. Prosí o snídani. Rybář je vidí a vítá je láskyplným úsměvem a laškováním. Zavedl lodici k tarasu. Ohnul hřbet, vylovil z útrob lodky hrst leklých rybek - oukleji, okounků i běliček - a hází je hladovému kočičímu sněmu. Ten zuby lapá kořist v letu. Kvizda chvíli pozoruje tu mlsnou chrupající havěť milostným zrakem. Kočky přicházejí vyhlížet svého chlebodárce každé ráno, poledne i večer. Mňoukáním prosí o krmi. Když Kvizda někdy ochořel a nepřijíždí, zvířátka zle teskní.

Viděly rybáře některé útlocitné měštky, jak krmí milá zvířátka rybičkami. Byl mu za to uštědřen příslovek : " Kočičí otec ".

Ale jeho příchylnost k zvířátkům nebyla bez sobectví. Tady na tarasu u řeky zavedl si obezřelý rybář laciný a výnosný chov koček. Rybina se člověku časem přejí. Přijde dlouhá zima a přijde k duhu lahodné maso a sádlo kočičí.

Takový chov koček je utěšený a plodný. Sníš jednu kočku, přitulí se k otci rybáři a k řece mateřsky štědré z města hned dvě jiné. A jelčíků, duhových hořavek, bělic, karásků, okounů, oukleji a podobné rybí plevele dává matka Dyje pro mlsnou kočičí hubu hojnost. Opatova řeka je - panočku - živná, tady není strachu z hladu jako tam v tom smrdutém městě. Pečené kočičí voní na kameníně jako jiné, ani kůže kocouří není k zahození. Hodí se na pevný, šustivý míšek. Stažená vyčistí se pěkně do běla. Z kůže hlavy a nožek se nařeží tenké třásně, nabarví se, všijí do otvoru po ocásku a zadních nožkách. Z nich se utvoří suk, jímž se míšek stahuje. Leckterý měštěnín i šlechtic rád jej koupí, aby v něm nosil stříbrné denárky.

Vilnému králi oči planou už chtivě. Obrací se znovu k Bardosymu :

"Ještě dnes musím okusit té ženy. Má v očích zvláštní kouzlo. Každá žena, můj Bardosy, má v těle krev a srdce. Ale tato má k tomu ještě sílu, plameny a žár."

Když se loučili, položil vilné, zakalené oči na její. Ona jeho těžký pohled unesla. Ale když ze světnice zmizeli, zasmála se spokojeně jako mladé hříbě.

Král a Bardosy na zpáteční cestě k Louce spolu rozmlouvají :

"Chytrá žena", míní Bardosy. " Podezřívají ji někteří naši, že vyzvídá pro Suchého Čerta ".

Král se poněkud znepokojil, snad mluvili před ní zbytečně mnoho. Ale zavrhl podezření :

"Nerozumí přece maďarsky. Ta žena nás upřímně nenávidí a stejně upřímně to říká. Je příliš prostá, než aby si ze zrady učinila řemeslo. Myslím, že je pravdivá ve svém hněvu, ale beze lsti. Tak si nepočínají vyzvědači. Ti lichotí, pochlebují, aby v příhodný čas uštkli ". -

Sám se přece vyznal v umění přetvářky znamenitě.

"Jest ale ve své prostotě žensky svůdná. Má u sebe mnoho svěžesti, jak jarní květina na lučině. A přece je už zralou ženou. Je z těch, které i ve zralém věku voní svěžestí a zdravím. Přivábí k sobě i náročné muže. - Přál bych si dát jí syna, byl by to zajisté sličný a silný panic ", pravil marnivě a samolibě. "Ale bohužel, říkali by mu jen panchart. V tom mají královny", milý Bardosy, " před námi znamenitou a nezaslouženou výhodu. Všichni jejich synové budou legitimními princi.

Král je v dobré míře, těší se už na své sousto. Ve svěžím rozmaru hovoří s milcem o četném mužském potomstvu, jehož sic ještě nemá, ale které přijde. Vybuduje pro ně velikou říši.

Odmlčel se a zasnil. Už v dětském věku byl zasnouben s Kateřinou z Nürnbergu, ale nedošlo k sňatku. Oženil se s Marií Uherskou, ale mladá choť brzy zemřela a on je už dvanáct let vdovcem. Zůstává jím. Nikoliv z lásky k Marii, ale pro své pohodlí. Musí

vyhledat nevěstu, aby mu dala dědice království i říše.

Když mu na klášterním dvoře milec pomáhal s koně, praví :

"Nezapomeň, milý Bardosy, dnes večer mi tu žínku přivedeš." -

Pod večerem, když srpnové slunce klesalo k západu, na stráni nad Ztraceným mlýnem z dubového klečí vyletěl jako blesk vlk.

Ne - to není vlk - to je Ostříž. Jako šipka se kmitá hbitě od lesa po šedých polích. Letí jako vítr. Napřed protažený čenich, hlava a za ní hadovitě natažený ušlechtilý trup. Kmitajících nohou není ani vidět. To Ostříž silou všech pružných svalů se žene k hradbám města. Ale i za nejrychlejšího běhu pozorně sleduje svou cestu i okolí. Volí polní ouvratě, kde je kryt keři a obilím. Dobře si pamatuje, jak onehdy poblíž Lesky u znojemského lesíka cizí muži po něm vystřelili několik šípů, když pílil k městu a když se ráno vracel k Ztracenému mlýnu. Ostříž neví, že uherští jízdní vystřelili po něm více pro zábavu než z podezření. Nevětří v toulavém psu nijaké nebezpečí.

Ale Ostříž ví, jak je v městě toužebně očekáván. U Horní brány štěká a kňučí. Fortnýř a jeden ze strážných rychle vyskočili a otvírají mu malou portu. Vítají psa s úctou a pozorností jako velmože, hosta toužebně očekávaného.

V husté srsti na hrudi má Ostříž přivázánu škartu. Tu nese strážný ihned na hrad. Pes s vyplazeným jazykem běží za ním. Ostříž se zachvívá radostí, když vidí svého pána, skáče mu předními prackami na hruď. Zatím co pán jej jednou rukou hladí a lechtá za ušima, v druhé drží list a čte.

Na tváři mu svítí úsměv. Zřejmě je velmi potěšen zprávou, která došla. Ostříž byl stejně spokojen, pochutnal si na kousku koňské pečeně. Taková byla jeho večeře. Ráno jej očekává v lesní rokli pod Dýchavcem snídaně ještě chutnější : Půle křepelky, pečená na žhavém kameni. Ostříž nesmí chutnou snídani zmeškat, ještě za tmy musí vyrazit zas k

Vždyť slepice, snídající rybí drůbky z nočního lovu, dovtípily se samy, ale žalu hospodyně nerozuměly. Tak nosila na hrudi tíhu nesděleného tajemství sama a své manželství považovala za ztroskotané : Má muže bezcitného surovce, který jí vyhrožuje bitím a který její citlivé srdce nikdy nepochopí. Kam jen dala rozum a oči, když za ní chodil a ji, pannu plnou života, si naplouval ?

Vyčítala mu :

"Nemáš mne už rád jako dříve !"

Kvizda jen mávl rukou. Podle pravdy měl velkou zálibu v jejích vděcích. Uznává také, že Kateřina umí příhodně rybu prodat. Polévku okouní, račí a z ježdíků dovede uvařit, jak žádná druhá ve městě. To všechno poutalo ke Kateřině hrubě Kvizdovo srdce. Ale nerad projevoval své city víc, než se na muže sluší. Jen její křiklavá výřečnost ho často uvedla do varu. Neznal řeckých mudrců, ale říkal o své Kateřině jako jeden z nich : Ani s ženskou, ani bez ní nevydržíš.- Ale když přec jen zanechala řečí o nočních lovech, nenápadně sňal opasek s trámu.

Rybář velebí léto : Své noci může prospat venku, když je manželka nevrlá a nadmíru buble.

Dnes se zdá na řece klidno a bezpečno. Za obležení sem ani dlouhá opatova ruka nedosahuje. Nicméně Kvizda se chvilku rozmýšlí, má-li zalovit nad splavem či pustit svou lodici do opatových vod, proplout po proudu k Sedlešovicím. Dnes louckých hutařů se nebojí, ale hádá, co jeho lovu asi řekmou Rakušané na druhém břehu. Na levém břehu pod nedostupnou hradní skalou je bezpečno. Tady na příkrém svahu se udrží jen koza a někdy se kmitnou v rychlém sledu kočky. Na hradě a pod ním, na Starém Městě, v Koželužské ulici i na Jirchářích jsou naši, břeh téměř až k Louce je hlídán jízdnými Hynka z Kunštátu. Uhři se drží ve svých šancích před Loukou.

Ale na pravém břehu někdy se objeví v lstivé záloze za keřem Rakušan nebo Kumán a střílí šípem po lodici, která se objeví na vodě. Ještě nedávno tu bylo rušno, když Rakušané v prvním bojovém nadšení

dohlédneš a ještě dále, opatské vrchnosti - říká jim Kvizda.

Ale těžkou starost měl Kvizda s manželkou Kateřinou, která žádného tajemství nedovedla udržet za ohradou zubů. Přicházela ráno kupovat sůl a koření ke kramáři na Starém Městě. Ustaraně tam sdělovala houfu přítelkyň :

" Můj muž dnes v noci zase lovil. Usýchám strachem, aby se to opat nedověděl".

Nepomáhalo Kvizdovo poučení a varování. Kateřina si vedla po svém. Pohříchu Kvizda neměl klíče k tajům výchovy povídavých žen. Poněvadž neznal pomůcek k poučování příkladnému a názornému, šel na radu k sousedovi, jak Kateřinu přiučiti těžkému umění mlčení, které je nejužitečnější ze všech.

Potměšilý druh se smál :

"Pro ženy hádavé moudří otcové města postavili pranýř a řetěz, ale na ženy povídavé nepamatovali."

Radí, aby se Kateřině dostalo od muže poučení citelného. - Ale Kvizda bez rozmýšlení a rozhodně tuto radu zamítl :

"Jak možno mu trestat Kateřinu, šelmu povídavou, když ji přes její chyby má rád? Taková rada není mu k ničemu. - Kateřinu může plísnit, také někdy laskat a hladit, ale trestat ji nedovede."

Šibal soused radí, aby jí aspoň pohrozil. - To Kvizda může.

Pověsil, když Kateřina zase mnoho mluvila, po řádné domluvě, široký řemen na hřeb, vbitý do dřevěného trámu jizby.

Kateřina důvtipně pochopila tento výstražný symbol. Od toho dne se bídná chatrč nad dyjskou strání Kvizdovi proměnila v očistec. Ale těžkému umění mlčení o nočních Kvizdových lovech se Kateřina přec jen přiučila. - Mohla nyní prozrazovat svá tajemství jen slepicím. Činila tak se slzami v očích. Žalovala milým opeřencům :

"Kvizda je surovec - hrozí mi opaskem, pověšeným na trámu. Nesmím vám ani říci, kdy byl na lovu,"

Ale bylo to žalování neútěšné a zbytečné.

Ztracenému mlýnu. Je ostražitý, když se tam vrací. Nemiluje lidí, kteří po něm střílejí, jak jej uvidí.

----oooo----

Jak se přibližuje večer, vede Bardosy, králův ocasník, milec a agent v diskretních záležitostech, deset jezdců a jednoho osedlaného koně do Ztraceného mlýna.

Žínka vyběhla na dvůr, pospíchá uvítat cozince i jeho průvod. Uvádí všechny do jizby. Zdá se hořet nedočkavostí.

"Věru, krotká slepice ", hučí Bardosy.

"Půjdeš s námi ! ", praví ostře a pánovitě, ukazuje na osedlaného koně. Slovák Martin opakuje rozkaz její řečí.

Žena silně zbledla, ale kývo hlavou, dobře rozuměla :

"Jen co zažhnu světlo, potom se oděju ".

Vyňala z výklenku nádobu s troudem. Tře kámen o křesadlo, konečně po chvíli zažhla louč. Po zemi i stěnách jizby se rozprostřel radostný pruh světla. Omlouvá se, že svíce už nemá. Zatkla louč do držadla nad stolem, posadila Bardosyho i jeho zbrojné na lavici a odběhla do komory, aby se oděla na cestu.

Uhři se baví mezi sebou. " Půjde to bez obvyklých slzí", směje se dvořan. -

- Ale ta žena se dlouho z komory nevrací, louč už víc jak z půle vyhořela, venku je tma. Večernice zase nahlíží oknem do hostinné jizby. Bardosy vstává a klepe korbačem na dvéře komory. Žádá netrpělivě, aby si pospíšila.

Nikdo se neozval. -

Mlýn dosud šel a klapal. Najednou zmlkl. Klapot ustal jako přeťat ostřím sekyry. Uši lidí, uvyklé klapání, se zbystřily. Mlýn zarazil a mlčí jako nebožtík. V jizbě, na dvoře i kolem stavení je ticho, pusto.

Němé, tíživé ticho se navrstvilo v jizbě, v mlýnici i v okruhu stavení. Je smutno najednou v mrtvém mlýně. Slova odumírají zbrojným na rtech. Přece jen dobře slyšeli :

V tomto Ztraceném mlýně za nocí vládnou strašidla.

Uhři vnikli do komory. Je bez hospodyně, prázdná. Prohlížejí stěny, truhlice, strop i podlahu. Hledají tajný východ. Tlukou do nich jílci i ostřím mečů. Potom prohledali mlýnici, klenutou podsíň, slup, běhali kolem haltýře, po sklepích, meči sekali v mlýnici do koše. Ale hledej si hbitou žínku, létavou jako holubice - ve mlýně, po úvozech, snad i po lesích. Jistě unikla oknem do lesa.

Bardosy vytušil lest. Bojí se hněvu a výsměchu králova. Rozzuřil se, až mu krvavá červeň polila čelo i krk.

"Zapalte ten prokletý mlýn, to bídné doupě, tu českou čertí jeskyni ! "

Vyřítili se ven, návratím na humno, kde je stoh slámy a nad ním suchý šindel střechy. Čekají jen na posledního, který ještě hledá v jizbě troud, křesadlo a louče.

"Zatraceně ! - Všechno to odnesla pryč ta čertova nevěsta !"

Zbrojný pospíchá za druhy, hledá v míšku křesadlo svoje. Pověrčiví jezdci už sedí v sedlech, čekají jen až rudý kohout vyletí na střechu a zakokrhá.

"Oh - co to ? " - Strašné ječení letí sem z lesa, z doubí, olší. - Stráň a les odpovídá, vrací ten skřek ozvěnou. Čtyři psi na dvoře se zlostně rozštěkali. Když jezdci slyší to hrozné skřečení a vytí, přiletěvší tmou z lesa, křižují se na koních.

Ten, co loudí křesadlem oheň, se chvěje. Křesadlo mu vypadlo z ruky.

Hněv i strach loncuje Bardosym. Je bledý a siný.

"Zapal rychle, skoto, zbabělče ! "

Proud svištivých šípů projel vzduchem. Tři z nich se zaryly do těl jezdců.

Uhři prchají. Kopyta koní duní, na cestě víří prach, na poli vrhají daleko za sebou rozrytou prst.

U cípu starého a vysokého lesa, kde prašná cesta se zatáčí k Suchohrdlům a k Louce, se vysypaly z

Kníry mu schlíple visí v koutcích úst jako staré parně. Ale je rybář úspěšný a vytrvalý.

Pojedl k snídani ryby, chleba se solí a zapil chudou krmi domácím vínem. Bylo tvrdé a kyselé, ale zahřívalo srdce. Nyní se připravuje k rybolovu.

Řeka, její voda i ryba - od granického splavu pod hradem až daleko za Milfroň - je opatova. Klášter položil ruku na veškeren kraj, na orná pole, vinice, sady, louky, lesy i na lidi. Všechno je poddáno kanonii loucké. Nedávno sáhl chtivě také po řece. Byl to těžký spor s městem. Zvítězil opat. Zde znojemský měšťan nesmí lovit pod těžkou zápovědí i trestem. Nesmí tam ani vyjíždět s lodicí pod pokutou pěti hřiven. Kdo je na lovu lapen, je potrestán podle vůle páně. Byl-li opat v dobré míře, spokojil se pokutou ve stříbře. Líbilo-li se mu hněvat, nařídil konoříru vsadit "zloděje" do klády v klášterním vězení nebo dal trestat krácením paže nebo oslepením na jedno i obě oči, podle váhy úlovku i rozmaru chvíle. Na postrach dal opat na levém břehu řeky postaviti šibenici. Znojemští říkají, že už mnoho lidí hrom panský pro rybu utratil.

Proto Kvizda drží svou lodici nad splavem. Rozpozná dobře, kdy ji může spustit do peřeje pod splav do opatových vod. Z okna své chatrče na stráni pozoruje, kdy jde klášterní říční hutař do pobřežní krčmy "U zeleného stromu" píti šatovské. Vyslídí, kdy tam pije a kdy je vínem znožen. Kvizda má v žoldu tři špehouny. Jeden sleduje v patách hutaře, druzí dva stráží břehy. V příhodnou chvíli, kdy hutař sedí v dobré míře u vína, vydává se rybář pod šlářem tmy na noční lov v zakázaných vodách. Hrozí-li nebezpečí, varují zvědové svého patrona stračím skřekem.

Po zdařilém lovu pomohou chromému Kvizdovi zdvihnout lodici zase nad splav. Pracují tiše, obezřele a hbitě. Potom přijmou z jeho rukou svou odměnu : zářivého tlouště, hbitého okouna nebo křehkou podoustev.

Musí krást, kdo chce býti živ v těchto bohabojných časech, kdy je všecko, co roste a dýchá, kam až

RYBÁŘŮV DEN

Nad řekou, tam kde je údolí Mločí, rokle Pašerácké a Čekanovský mlýn, stály celou noc temné postavy koní. Holštejnští jezdci na nich stráží Dyji.

Nad jezdci a řekou tiše dřímají sosny a smrky, jak černé sloupy nad tekutým zrcadlem vody. Pohyblivý měsíc proplouvá mezi mráčky. Nad plynoucí řekou obrovské skály trčí v polštářích ticha. Ani šplouchání rybí ani ptačí tikání nezaznívá dnes v samotu husté tmy pod stromovím. - Je pokojná a sličná letní noc.

Ráno se řeka probouzí. Je ještě zasněná a pokojná, zastřeně šumí a plyne pod závoji křehké mlhy. Ranní vánek rozechvívá a čeří hladinu, rozbíhá se po ní jak jemné a hbité dívčí prsty po strunách loutny. Zastavil se až u trsů říčního pryskyřníku, který pokryl vodu u obou břehů záplavou bílých kvítků. Jako velká sněhová závěj vedle letní zeleně. Nebe se vyjasnilo a je bez mráčku.

Strmou stezkou, vyšlapanou mezi žulovými skalami, šourá se ke své řece rybář Kvizda. V očích má ještě mlhu spánku. Dnešní noci spal jen málo. Měl službu u řeky. Pomáhal jízdným Voka z Holštejna vodit koně na otěžích k řece, ukazoval jim schůdné stezky ve stráni. Vodili koně husím pořádkem od Hradiště dolů k řece údolím Mločím, Pašeráckým i u Čekanova. Starý Kvizda jim ukazoval příhodné brody, kde možno pohodlně projeti říčním prouden. Pozdě po půlnoci ukončil svou práci, přijal dobrou odměnu ve stříbře a teprve k ránu trošku zasnul.

Kvizda je už schromlý, pokroucený dnou. Je přemožen vodami. Hnáty vláčí za sebou zkřivené vlhkostí.

lesní temnoty živé přízraky jiných jezdců. Jejich koně supí. Půlkruhem zaskočili Uhry a uzavřeli jim cestu.

Po chvíli bitevního ryku všichni Uhři i králův dvořan a milec Bardosy leží na cestě i podél ní v trávě. U hlavy každého kaluž krve. -

----oooo----

V tom čase, kdy uherští jízdní pátrali po ztracené vdově a kdy u klínu starých smrků vzplanula krátká, ale divoká a krvavá seč, Ztracený mlýn nebyl docela opuštěn. Z vikýře šindelové střechy pokradmu sledovaly počínání Uhrů dvě zvědavé oči. Starý sekyrník Kuběna, toulavý mlynářský pavouk, pozoroval zaujatě, jak jízdní pobíhají po mlýnském dvoře, hledají kohos, klejí v cizí řeči a pokoušejí se zanítit troud, aby ohněm zničili mlýn.

Starý zkušený sekyrník vytušil z počínání cizích jezdců, že mlýnu i jemu hrozí nebezpečí. Bojí se těch zběsilců, věru nerad by zde zůstal na pospas plamenům. Je už prací i věkem zkrušeného těla, přemýšlí, jak by unikl nebezpečí. Ale divoké ječení neznámých hrdel, šípy přiletěvší z lesa a zuřivý štěkot psů jej znovu přibily k vikýři. Sytí svoji neukojitelnou zvídavost podívanou, o níž bude moci do své smrti vyprávět všem mlečům i chasníkům po všech mlýnech Podyjí a Jihlavky. Sleduje s údivem ryk krátké, ale krvavé bitky u smrčiny. Och - jaký to byl hrozný ryk boje ! Jeden po druhém Uhři padají s koní !

Starý Kuběna je vypravěč proslulý po šalandách. Jeho obrazivost je neohraničená, po všem kraji slavně proslulá. O tom podivném měsíčním večeru vyprávěl takto všem uším, které byly ochotny mu naslouchat :

Jak Uhři zuřivě prohledávali mlýn, jak jej chtěli ohněm zničit, jak byli zaskočeni u cípu lesa našimi a do jednoho pobiti. A když ta krutá seč konečně utuchla, viděl, jak na stavidlo mlýnského náhonu pomalu a lehce se vysunul z vody stín - jako přízrak. Patrně vodník, jenž tu podle vyprávění mlýnské chasy každého večera dlouho vysedá, aby si pokojně vyslechl večerní žabí kantátu.

Ale toho podivného večera i žáby zalezly, u rybníka i náhonu bylo ticho. Jen psi ještě vyli a skučeli.

Stín na stavidle se obrátil k lesu a chrčivě, skřehotavě se zasmál. Chvíli pohlížel do dálek, ke stráni. Broukal si, šklebil se jako starý satanáš.

Zvedl těžce starou hlavu k nebi, kde plul siný měsíc a chvěly se hvězdy v poklidu letní noci.

Starý vodník bručí, potom zpívá, kvílí, skřehotá:

"Ztichni Reku, Oháňko, Sokole, Perune ! Starý samotář chce zpívat !"

Psi rázem ztichli.

"Jsem stár, zkrušen a schroulý vodami. Bolí mne v starých kostech.

Jsem sám.

Můj mladý druh dlí daleko u velikých vod, příliš daleko, aby mne potěšil svou hrou.

Jsem vyvržen pro stáří od velikých vod jako starý, ubohý pes.

Nemohu uhlídat ani této malé, bídné tůňky a samoty.

Neuhlídal jsem mladic, které se koupávaly v mé vodě a rozveselovaly starce mladým smíchem. Odvedli je mladí chasníci do vsí, kde je ty dívky oblažují jako manželky, rodí jim a chovají děti.

Neuhlídal jsem ani sličné ženy, radosti mých starých očí, na niž dívat se bylo mi potěšením. Miluje ji muž, který sem přijel z dálky na koni. Ten ji hlídá a jednoho dne odvede do své chalupy.

Jen bílé lekno, záhon pomněnek, hejna hravých hořavek a ouklejí zůstaly mi potěchou. Jen za tichých nocí zpěv žabí a svit měsíční mne starého opájí.

Můj bratr měsíc na nebi mi svítí. Miluji jej - neboť jest právě mrtev a sám jako já.

Ještě čtyři sta let čekání na konec.

Čtyři sta let se musím dívat, jak se lidé milují a nenávidí, hospodaří zrnem a chlebem, vraždí se pro sousto. Jak se děti rodí, starci umírají. Jak mlýn přijímá, drtí, dáví a vyvrhuje.

Ale potom starý mlýn zajde, ustoupí jiným.

Vyschne koryto rybniční. Štěpy odumrou. Mostnice shnijí. Starý jez bude rozmetán. Vrata vypadnou z čepů. Kde je mlýnice, šalanda a stáje, tam rumiště zaroste bodláčím, lopuchem a ostružinou. Jen tam, kde se smála mladá chasa, bude zpívat kos. Tam, kde je jizba a postel, u níž se žena obnažila, vyroste břízka šumivá.

Až se mlýn rozpadne, potom zajde i království vodníků.

Jak bídný kout ! Ale běda ! Já jej přece tolik miluji !

Jsem stár a sám. - "

Slova odplynula, jen slabé chrčení stoupá z hrdla. Voda nad stavidlem se do široka rozčeřila. Ale také ona usne, aby do sebe pojala obraz olší a jasného měsíce, který za sebou vede stáda hvězd.

Kolem mlýna po šíři všeho údolí se vrství tma a ticho. Také starý Kuběna se složil do sena. Mlčí a přemýšlí o tom, co viděl a také o vodníku, kterého neviděl, ale bude všem chtivým uším, starým i mladým o něm a jeho zpěvu vypravovat. - Ani pták na větvi té noci ze sna nezatikal. Ticho bylo úplné, hluboké. Obloha je vysoká. Po ní proplouvá siný kotouč a poplašeně blikotají jiskry hvězd.

Až do rána mlýn zůstával němý a pustý.

Ztracený mlýn - toť tajemná díže čarodějníkova. Ale kdo zde míchá kopistí ? - přemýšlí Kuběna. V polosnu zpívá píseň starého vodníka. Není ta vodníkova píseň také jeho, Kuběnova, staré šedé mlynářské myši? Přemýšlí o podivných a vzrušivých dějích, jichž byl svědkem a konečně usíná.

Do svítání někdo odklidil od cesty mrtvoly Uhrů. A potom vyšlo slunce, které vypilo vláhu krve z prachu cesty.

Les zpívá dále po svém a dumavě v ranním srpnovém slunci.

oooooo000000000000ooooooo